

19. Piracy off Somalia high on the agenda as IMO Maritime Safety Committee meets [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.imo.org>
20. Pirate attacks: down off Africa, up in Asian waters [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.ekantipur.com/2010/10/18/top-story/pirate-attacks-down-off-africa-up-in-asian-waters/323766.html>
21. Pirates take record 1, 181 hostages in 2010 [Electronic resource]. – Access mode : <http://news.yahoo.com/s/ap/piracy>
22. The top 10 places where you could be attacked by pirates [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.businessinsider.com/worst-pirate-attack-locations-esri-data-2016-8>

Romaniuk Nataliya. Features of Fighting Against the Maritime Piracy as a Threat to International Security. This article explores the problem of maritime piracy as a threat to international security, the factors that influence the emergence of the phenomenon analyzed existing international legal aspects of fighting against piracy. This article shows dynamics of pirate attacks and identified regions of the world for pirate attacks are most common. The main factors that influenced the decrease the number of pirate attacks in some regions. Given the assessment of the international community to combat this threat. Analyzed naval operation “Atalanta” and “Ocean Shield”. The main tasks of further combat against threat are identified.

Key words: maritime piracy, pirate attacks, Somalia, South-East Asia, International Maritime Organization.

Романюк Наталія. Особенности борьбы с морским пиратством как угрозой международной безопасности. В статье исследована проблема морского пиратства как угрозы международной безопасности, определены факторы, которые повлияли на возникновение этого явления, проанализированы действующие международно-правовые аспекты борьбы с пиратством. Показана динамика пиратских нападений и определены регионы мира, для которых пиратские нападения наиболее типичные. Определены основные факторы, которые повлияли на уменьшение количества пиратских нападений в отдельных регионах. Дана оценка деятельности мирового сообщества в борьбе с этой угрозой. Проанализированы военно-морские операции «Аталанта» и «Океанский щит». Определены основные задачи дальнейшей борьбы с этой угрозой.

Ключевые слова: морское пиратство, пиратские нападения, Сомали, Юго-Восточная Азия, Международная морская организация.

Стаття надійшла до редколегії
14.03.2017 р.

УДК 327.001.361:061.1ЄС

Наталія Ротар

Структура й динаміка європейської ідентичності в політичному просторі Європейського Союзу

У статті визначено структуру й особливості динаміки європейської ідентичності в політичному просторі Європейського Союзу. Дослідження структури європейської ідентичності здійснювалося на методологічних принципах конструктивізму, що дало змогу характеризувати її як сукупність ідентичностей нації-держави (громадянських ідентичностей національного рівня), ідентичностей держав-членів ЄС, політичних європейських ідентичностей (ідентифікація громадян національних держав з ЄС), основою яких є ідентичності соціокультурного ряду, що беруть свій початок від періоду античності. За допомогою використання аналітичного потенціалу дискурсивного інституціоналізму визначено роль інтерактивних дискурсивних практик національних еліт країн-членів ЄС у формуванні європейських ідентичностей. Доведено, що процес усвідомлення структури європейської ідентичності триває досі й емпірично фіксується в дискурсі політичних акторів усіх рівнів європейської політики, меншою мірою в комунікативній взаємодії національних еліт та громадян країн-членів ЄС. У тих національних державах-членах ЄС, де політичні еліти здійснюють інтерпретацію європейської ідентичності на принципах нормативного дискурсу ЄС як обмеженого цінностями об'єднання (Франція, Німеччина, Австрія, Бельгія, Нідерланди, Італія, Люксембург), відбувається формування достатньо стійкої смислової моделі європейської ідентичності, оскільки ціннісні маркери ідентифікації встановлюють чіткі межі ідентичності. Для нових держав-членів ЄС характерне розгортання інтерпретацій європейської ідентичності на стратегічному дискурсі ЄС як суб'єкта глобальної політики.

Ключові слова: політична ідентичність, європейська ідентичність, політичний простір, Європейський Союз.

© Ротар Н., 2017

Постановка наукової проблеми та її значення. Проблема європейської ідентичності України завжди перебувала в предметному полі вітчизняної політичної науки. З початком інтенсивної інтеграції Української держави до Європейського Союзу актуальності набувають питання, пов'язані з процесом формування європейських ідентичностей у їх політичному вимірі й сенсі. Доволі часто в комунікативному просторі української політичної еліти поняття *європейська ідентичність* позиціонується як неструктуроване, позбавлене внутрішніх динамічних процесів та інструментальних характеристик явище, що робить його для масової політичної свідомості недосяжним ідеалом. Для країн-членів ЄС європейська ідентичність – це та характеристика європейської спільноти, яка структурно утворена комплексом ідентичностей нації-держави (громадянських ідентичностей національного рівня), ідентичностей держави-члена ЄС, політичних європейських ідентичностей (ідентифікація громадян національних держав з ЄС), основою яких є ідентичності соціокультурного ряду, що беруть свій початок від періоду античності. Актуальність вивчення європейського досвіду формування політичної європейської ідентичності визначається потребою насичення цього поняття інструментальними характеристиками для громадян України.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблеми європейської ідентичності в ЄС утворюють значний за обсягом і здобутками сегмент сучасного політологічного дискурсу [1–4]. Проте питання того, як співвідноситься на рівні ідентичності національних європейських держав ідентичності нації-держави й держави-члена ЄС та як відображається це співвідношення в дискурсі політичної еліти європейських держав і політичній свідомості їх громадян, залишаються малодослідженими.

Тому **мета** статті – визначити структуру й динаміку європейських ідентичностей у політичному просторі Європейського Союзу. Для досягнення окресленої мети було використано аналітичний потенціал дискурсивного інституціоналізму, конструктивізму й дискурс-аналізу, що сфокусувало дослідження на окресленні змісту та визначенні структури європейської ідентичності через звернення до інтерактивних дискурсивних практик національних еліт країн-членів ЄС, заданих інституціональним контекстом останнього.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Конструювання та ствердження ідентичності стосовно нових політичних інститутів – складний процес, у якому почуття належності до політичної спільноти й позиціонування себе як частини цього політичного простору відбувається не тільки на основі спільних цінностей, культури або етнічної належності, а залежить і від характеру інтересу до політики, моделей політичної участі, форм артикуляції інтересів, якими послуговується політична еліта. Це означає, що ідентичність – та політична конструкція, що формується середовищем, діями й дискурсом.

Ідентифікація з нацією-державою (громадянська ідентичність) – важливий структурний елемент європейської політичної ідентичності. Політичні еліти європейських держав, використовуючи механізми масової комунікації, інструменти громадянської освіти, адекватні моделі національної пам'яті, зіграли провідну роль у формуванні «уявної політичної єдності» [5, с. 6–7] як основи громадянської ідентичності – ідентичності з національною державою. Варто зауважити, що цей процес відбувався на рівні активного комунікативного дискурсу еліт і через інституційні структури, створені для поширення сенсів ідентичності. Особливе значення надавали державній інституціоналізації колективних спогадів за допомогою символічного ряду й політичного календаря, причому інституціоналізовані колективні спогади визначали як варіативність способів, «за допомогою яких держави можуть намагатися впливати на суспільне розуміння минулого, іноді в опозиції до неінституціоналізованих “колективних спогадів”, з метою сприйняття громадськістю своєї політики в цьому» [6]. У такому сенсі формування національної ідентичності – постійний процес. Останнім часом лідери країн-членів ЄС активно обговорюють національну ідентичність, що викликана не тільки європеїзацією, а й внутрішніми перетвореннями, спричиненими інституційними реформами, пов'язаними з передачею повноважень та змінами в складі населення, пов'язаного, зокрема, з міграційними процесами. Наприклад, на президентських виборах 2007 р. Н. Саркозі актуалізував комплекс проблем, пов'язаних із міграційними процесами у французькому суспільстві, екстраполюючи їх на питання національної ідентичності. Зокрема, пообіцяв виборцям утворити нове міністерство з питань імміграції, інтеграції, національної ідентичності та розвитку солідарності, отримуючи таким чином голоси від крайніх правих. Однак тільки через два роки після перемоги політик оголосив початок нових національних дебатів про самобутність, мета яких полягала у віднайденні відповіді на питання:

Що означає бути французами? [7, с. 44]. Зауважимо, що в період 2005–2010 рр. серед французів національна ідентичність домінувала над європейською політичною ідентичністю, а її показники коливалися в різні роки від 32,67 % до 42,21 % (це найвищий показник з 1992 р.) [8]. Отже, питання національної ідентичності сьогодні актуальні для національних політиків і їхніх виборців, що до певної міри є відображенням тиску глобалізаційних процесів на національні політики.

Формування другого рівня європейської ідентичності – ідентичності національної держави як члена ЄС не завжди входить до числа пріоритетних проблем комунікативного дискурсу національних політичних еліт. Одним із перших кроків у процесі конструювання європейської ідентичності як політичної було підписання «Декларації про європейську ідентичність» (1973) [9], у якій вона позиціонувалася як 1) спільні спадщина, інтереси, особливі зобов'язання та ступінь єдності європейського співтовариства; 2) самопозиціонування в системі світової політики; 3) відображення динамічності процесів об'єднання в Європі: «Європейська ідентичність буде розвиватися залежно від динамічного створення Єдиної Європи. У своїх зовнішніх зв'язках Дев'ять пропонують поступово формувати визначення своєї ідентичності стосовно інших країн або груп країн. Вони вважають, що при цьому вони зміцнять свою єдність і зроблять свій внесок у створення справді європейської зовнішньої політики» [9]. На рівні національних політик європейська ідентичність окреслювалася як можливість «ідентифікувати себе з узгодженими і краще контрольованими прагненнями до загального блага, з переорієнтацією економічних ресурсів на колективні інтереси, зменшенням регіональної та соціальної нерівності, децентралізацією та участю в прийнятті рішень», що приведе до формування «нового типу суспільства, більш демократичної Європи» [10]. Первинно ідея європейської ідентичності позиціонувалася як ідея політичного відмежування ЄС від «Інших» політичних акторів у системі міжнародних відносин. З формуванням і розвитком системи політичних інститутів ЄС актуальності набуває проблема формування європейських політичних ідентичностей не тільки на рівні держав-членів (європейська ідентичність держави), а й на рівні їхніх громадян. Тобто питання європейської політичної ідентичності стають предметом внутрішньополітичного дискурсу ЄС та його членів.

Зазвичай ці питання набувають актуальності тільки в критичні моменти: розширення ЄС або ратифікації його договорів. Причиною того, що національні лідери меншою мірою були зайняті формуванням та ствердженням ідентичності як країни-члена ЄС можна назвати те, що більшість європейських країн є «національно мислячими країнами» [11], у яких формування образу ЄС здійснюється через їх власний фокус буття, тобто з позицій національних цінностей і культури, їхніх цілей і завдань. Тож упродовж усього часу існування ЄС національні лідери країн-членів визначали цілі саме держав, тим самим формуючи в громадян дуже варіативні за змістом моделі європейської ідентичності. Ця варіативність значною мірою була зумовлена характеристиками дискурсів легітимності членства в ЄС на рівні масової політичної свідомості.

Варто наголосити, що до 1990-х рр. за напрямом такий дискурс мав низхідний характер, національні політичні лідери активно залучали до нього партійну еліту, державних службовців, засоби масової інформації, експертів, групи інтересів, асоціації, громадські рухи, які сприяли формуванню громадської думки, а згодом трансливали національну модель європейської політичної ідентичності. У горизонтальній площині це був дискурс національних еліт країн-членів ЄС, які обговорювали питання європейської ідентичності, послуговуючись «дозвільним консенсусом» своїх громадян.

Починаючи з 1990-х рр., у країнах ЄС дискурс європейської ідентичності починає активніше розвиватися й у зворотному напрямі, набуваючи характеру висхідного. Активнішу участь громадян у визначенні сенсів європейської ідентичності національної держави-члена ЄС зумовили низка референдумів (у Франції та Нідерландах щодо Конституційного договору, в Ірландії щодо Лісабонського договору) та парламентських дебатів, пов'язаних із ратифікацією договорів про інституційні домовленості й спільну політику ЄС. Саме вони стали тим публічним простором, у якому громадяни могли безпосередньо висловлювати свої занепокоєння з приводу політики ЄС, обговорювати питання суверенітету та співвідношення національної й європейської ідентичностей.

Ідентичності держав-членів ЄС набувають різноманітних форм, які дають змогу визначати, як їхні національні ідентичності впливають на бачення ними своєї ролі в ЄС. До кінця 1990-х рр. у комунікативному дискурсі французької еліти, смисловим ядром якого є недоторканність суверенітету республіканської держави, послідовно наголошувалося політичне лідерство країни в Європі, що мало

надавати їй переваги не тільки в дотриманні економічних інтересів, а й у визнанні престижу країни та її цивілізаційної місії у сфері прав людини [12, с. 162–164]. На відміну від французького, британський проєвропейський дискурс послідовно фокусувався на економічних інтересах, залишаючи осторонь імовірність послаблення парламентського суверенітету та «історично сформованих прав англійців» [13, с. 8], що підсилювало євроскептиків і британський образ «незручного партнера» ЄС. Німецький та італійський дискурси набагато менше були насичені обговоренням питань суверенітету, ніж європейських ідентичностей. Зокрема, дискурс європейських ідентичностей Німеччини позиціонував її як добровільного партнера Франції у ствердженні інститутів і цінностей ЄС, а сформований пріоритет європейських ідентичностей над національними означався як механізм позбавлення «проблемного минулого» [14, с. 402]. Показові результати опитувань, що їх регулярно проводить Євробарометр щодо визначення співвідношення національної та європейської ідентичностей у їхньому політичному сенсі (рис. 1).

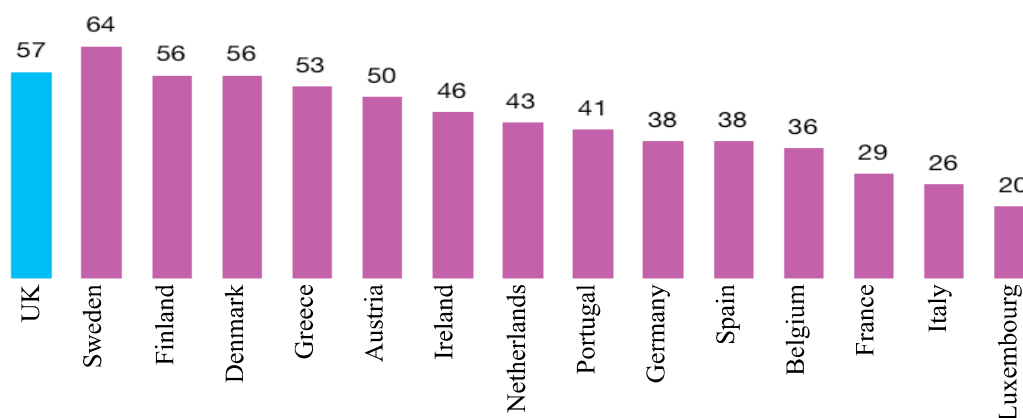

Рис. 1. Ідентифікація громадян держав-членів ЄС тільки з національною державою, 1995 [15]

Дані, наведені на рис. 1, доводять, що формування політичних ідентичностей на рівні ЄС ускладнювалося тим, що середовище, дії та дискурс, які конструюють ідентичність на рівні держав-членів, повинні артикулювати ідеї не тільки про те, що роблять держави-члени в Європі, але і їхнє бачення Європи як співвідношення національного та наднаціонального рівнів політики. Політичні еліти тих національних держав, які формували свій євроінтеграційний дискурс саме за таким принципом (Німеччина, Іспанія, Бельгія, Франція, Італія, Люксембург), змогли сформувати стійке домінування європейських ідентичностей над національними.

Після завершення останньої хвилі розширення ЄС національні дискурси європейської ідентичності не пропонують нових маркерів ідентифікації, оминаючи проблему співвідношення національного та європейського рівнів політики як джерела засвоєння структури європейських політичних ідентичностей громадянами національних держав-членів ЄС. Окремі елементи європейського лідерства як орієнтира, навколо якого відбувається європейська ідентифікація Франції, відродив Н. Саркозі [12, с. 319]; пошуки бачення місця Великобританії в ЄС завершилися перемогою євроскептиків, які проголосували за вихід країни з ЄС та деактуалізували проблему маркерів європейської ідентичності для британців (дискурс економічних інтересів не відповідав зростаючому інтересу до суверенітету й самобутності).

Щодо нових держав-членів ЄС ще занадто рано говорити, якою буде модель комунікативного дискурсу національних політичних еліт. Хоча дискурс ідентичності чеського президента В. Клауса, що ґрунтується на категоріях «національна самобутність» та «суверенітет», які позиціонуються в контексті загроз із боку ЄС, у поєднанні із затягуванням підписання Лісабонського договору та вивішуванням прапора ЄС на своїй резиденції, оцінюється як деструктивний у частині формування ідентичностей Чехії як європейських (рис. 2).

Дані, наведені на рис. 2, дають підстави стверджувати, що впродовж двох останніх десятиліть громадяни окремих країн ЄС стали набагато частіше ідентифікувати себе насамперед як європейців. Зокрема, у Швеції в 1995 р. 64 % називали себе «тільки шведами», а у 2015 р. цей показник становив 31 %. Аналогічні зрушення очевидні для Данії й Нідерландів, меншою мірою – для Німеччини, Фін-

ляндії, Іспанії. Водночас громадянські ідентичності британців демонструють зворотню за напрямом динаміку: якщо 1995 р. 57 % ідентифікували себе тільки з національною державою, то 2015 р. цей показник зріс до 64 %.

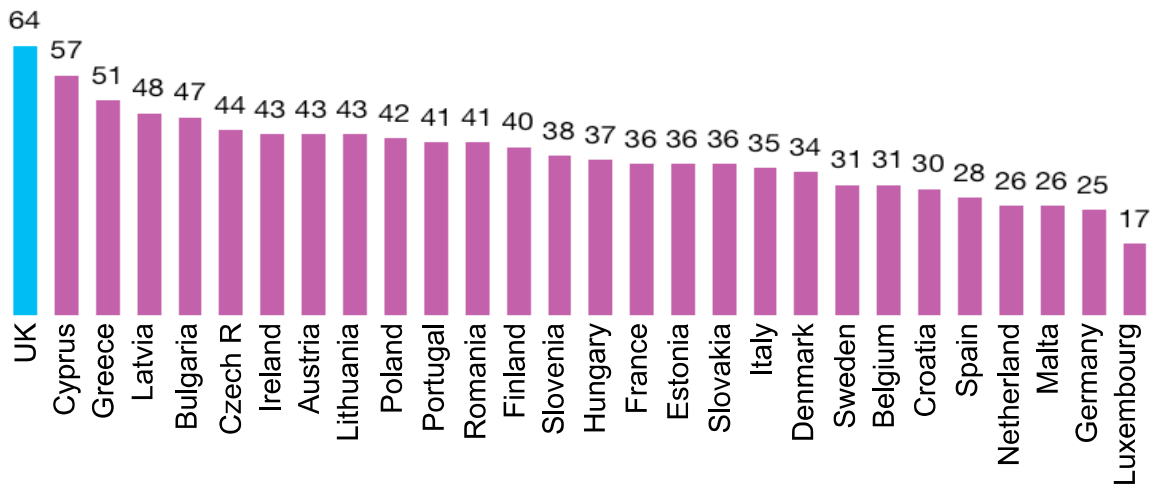

Рис. 2. Ідентифікація громадян держав-членів ЄС тільки з національною державою, 2015 [16]

Для ідентифікації з ЄС особливого значення набуває проблема наділення політичного простору об'єднання такими смислами, що здатні перетворити європейську ідентичність національної держави-члена ЄС на інструментальну характеристику політичного процесу і на національному, і на європейському рівнях політики. У сучасній політичній науці поступово стверджується наукова позиція, відповідно до якої європейські ідентичності двадцяти семи держав-членів ЄС можуть бути об'єднані в чотири групи [17]. До першої групи віднесені інтерпретації європейської ідентичності національної держави, що ґрунтуються на прагматичному дискурсі ЄС як об'єднання, яке не має меж, підтримує існування вільного ринку та сприяє регіональній безпеці (характерно для Великої Британії, скандинавських країн, країн ЦСЄ). Цей варіант інтерпретації європейської ідентичності формує найменш стабільну ідентичність, оскільки, обираючи вільний ринок як основний маркер ідентифікації з Європою, він залишає кордони і державні, і європейські, і кордони європейської ідентичності аморфними, відкритими та невизначеними.

Друга група інтерпретацій європейської ідентичності національної держави спирається на нормативний дискурс ЄС як обмеженого цінностями об'єднання (характерно для Франції, Німеччини, меншою мірою – Австрії, Бельгії, Нідерландів, Італії, Люксембургу). Саме нормативний дискурс здатен сформуванню найбільш стійку смислову модель європейської ідентичності, оскільки ціннісні маркери ідентифікації встановлюють чіткі межі ідентичності.

Третя група інтерпретацій європейської ідентичності національної держави, сконцентрована навколо дискурсу ЄС як вільного від кордонів, заснованого на праві постнаціонального союзу, формує нестабільну європейську ідентичність, навіть попри застереження Ю. Габермаса стосовно того, що «конституційний патріотизм» міг би бути основою для спільної європейської ідентичності [18, с. 28–34].

Четверта група інтерпретацій європейської ідентичності національної держави заснована на стратегічному дискурсі ЄС як глобального суб'єкта, що бере участь у системі міжнародних відносин на основі принципу багатосторонності, гуманітарної допомоги й підтримки миру. Цей варіант інтерпретації європейської ідентичності поступово стає найбільш привабливим для національних політичних еліт, адже позиціонує ЄС як проєкт, а не процес, здатний реагувати на глобальні виклики, такі як економічна криза, зміна клімату, бідність чи тероризм, тож наділений потенціалом формування достатньою мірою стабільних європейських ідентичностей.

Проте жоден із варіантів інтерпретації європейської ідентичності національної держави не пропонує відповіді на питання, що таке ЄС для національної держави та які межі його розширення як джерела потенційної зміни смислів європейської ідентичності. Саме тому третій рівень у структурі європейських ідентичностей, який відображає характер ідентифікації громадян національних держав із ЄС, формується на рівні кожної національної держави-члена ЄС достатньо специфічно, що дає підстави говорити про багатогранний характер європейської ідентичності. Спільним для них є однакова інтерпретація того, що об'єднувальний для європейців фактор – це культура (28 %) [19].

Варто визнати, що політична ідентифікація з ЄС на рівні громадян країн-членів ЄС слабша та нестабільна, порівняно з політичною ідентифікацією з національним простором політики. Тому виникає питання, чому, попри активну діяльність національних еліт у формуванні європейської ідентичності на рівні ЄС, громадяни не зорієнтовані на самоідентифікацію з політичним простором об'єднання. Численні дослідження вказують на щораз сильніше відчуття належності до Європи, але воно залишається нестабільним порівняно з національними ідентичностями [2, с. 208–214]. За результатами опитувань, проведених Євробарометром 2004 р. (тоді востаннє прямо ставилося питання про відчуття громадянами європейської ідентичності), тільки 3,9 % громадян указали, що в майбутньому в них буде тільки європейська ідентичність, і 8,8 %, – що європейська домінуватиме над національною. Ідентифікація з Європою сильно різнилася на рівні держав-членів. Наприклад, 2008 р., коли Сполучене Королівство було єдиною державою-членом ЄС, у якому відносна більшість респондентів негативно оцінили членство своєї країни в Європейському Союзі (32 %). Відзначимо, що в цьому ж опитуванні 73 % ірландців позитивно оцінили членство своєї країни в ЄС, причому 82 % твердо вірили, що країна виграла від членства [20, с. 428].

Серед 12,7 % (47 млн громадян), які вважали себе 2004 р. переважно європейцями, Н. Флігштайн виявив переважно еліту або вищі страти в соціальній структурі ЄС: це освічені, матеріально забезпечені, у політичному вимірі більш ліві, молоді, двомовні, які подорожують, мають контакти із членами інших держав-членів ЄС [21, с. 141–144; 152–156]. Дослідник пояснює відсутність ідентичності з ЄС як нездатність європейських еліт створити альянс усіх соціальних верств щодо політичного простору ЄС. Проте політично ЄС постійно розвивається і на інституціональному, і на функціональному рівнях, тож гіпотетично можна припустити, що європейські політичні ідентичності громадян держав-членів ЄС не впливають на характер діяльності ЄС та його політику. На нашу думку, із цим припущенням можна погодитися, коли йдеться про етап стабільного функціонування політичної матриці ЄС. Тоді ж, коли фіксується ситуація кризи чи ризиків, національні політичні еліти не можуть актуалізувати такі традиційні для національних держав механізми формування політичних ідентичностей: мова, єдиний комунікативний простір, вибори до Європарламенту, які є виборами другого порядку та в яких більше уваги приділяється національним, а не європейським проблемам. Потенціал свідомого самостійного формування європейської ідентичності вищий серед високостантусних груп, ніж серед громадян загалом. Самі ж політичні еліти більшою мірою сконцентровані на внутрішньополітичному дискурсі, оскільки їх політичні перспективи залежать від національних виборів, предметом яких є проблеми розвитку національних держав, а не ЄС.

Дослідження сфери публічного дискурсу національних еліт засвідчують, що обговорення елітами проблем ЄС у національному комунікативному просторі недостатньо інтенсивне упродовж усього періоду існування ЄС. Зокрема, у медійному полі Великобританії фіксується найменша кількість посилок на суб'єктів ЄС (5 % у 1990 р., 8 % у 2002 р.), Франції (відповідно 11 % та 13 %), Німеччини (відповідно, 8 % та 13 %) [22, с. 22–24]. Але навіть у Нідерландах, де зростання обговорення європейських питань мало разучі темпи (з 16 % у 1990 р. до 50 % у 2002 р.), тільки 27 % новинних коментарів були написані за результатами європейської події. Тож можна говорити про «нідерландізацію» європейської політики Голландії, а не про європеїзацію голландської політики. Зауважимо: для більшості європейців телебачення (58 %) та Інтернет (56 %) – пріоритетні носії інформації про політику ЄС. Між державами-членами є відмінності в наданні переваг тим чи тим каналам отримання інформації. У той час як телебачення є кращим джерелом інформації для 75 % респондентів у Румунії, 71 % – у Литві, 69 % – у Німеччині і 68 % – в Угорщині, тільки 24 % респондентів у Великобританії, 37 % в Ірландії і 39 % у Швеції надають перевагу теленовинам. Сьогодні Інтернет – найкраще інформаційне середовище для 80 % респондентів у Данії, 81 % у Нідерландах, однак тільки для 33 % населення Болгарії і 36 % населення Португалії [23]. Отже, національні політичні еліти можуть бути достатньо варіативними у виборі джерел для поширення інформації про ЄС для досягнення потрібного рівня компетенції громадян щодо політики об'єднання.

Висновки. Європейська ідентичність, яка структурно утворена комплексом ідентичностей нації-держави (громадянських ідентичностей національного рівня), ідентичностей держави-члена ЄС, політичних європейських ідентичностей (ідентифікація громадян національних держав із ЄС), перебуває в динамічному процесі формування та оновлення. Специфіка цього процесу визначається характером й інтенсивністю інтеграції політичних та економічних проблем ЄС у комунікативний

простір національних держав-членів ЄС та дискурсивними моделями політичних еліт. Процес усвідомлення структури європейської ідентичності триває досі та емпірично фіксується в дискурсі політичних акторів усіх рівнів європейської політики, меншою мірою в комунікативній взаємодії національних еліт та громадян країн-членів ЄС. У тих національних державах-членах ЄС, де політичні еліти здійснюють інтерпретацію європейської ідентичності на принципах нормативного дискурсу ЄС як обмеженого цінностями об'єднання (Франція, Німеччина, Австрія, Бельгія, Нідерланди, Італія, Люксембург), формується достатньо стійка смислова модель європейської ідентичності, оскільки ціннісні маркери ідентифікації встановлюють чіткі межі ідентичності. Для нових держав-членів ЄС характерне розгортання інтерпретацій європейської ідентичності на стратегічному дискурсі ЄС як суб'єкта глобальної політики.

Джерела та література

1. Schild J. National vs. European Identities? French and German in the European multi-level system / J. Schild // *Journal of Common Market Studies*. – 2001. – Vol. 39. – P. 331–351.
2. Herrmann R. K. Transnational Identities: Becoming European in the EU / R. K. Herrmann, T. Risse, M. B. Brewer. – New York : Rowman & Littlefield, 2004. – 305 p.
3. McLaren L. Identity, Interests and Attitudes to European Integration / L. McLaren. – Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2006. – 214 p.
4. Ladrech R. Europeanization and National Politics / R. Ladrech. – Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2010. – 240 p.
5. Anderson B. Imagined Communities [Electronic resource] / B. Anderson. – London : Verso, 1991. – Access mode : http://rebels-library.org/files/imagined_communities.pdf
6. Lebow R. The politics of memory in postwar Europe [Electronic resource] / R. Lebow, K. W. Ned, C. Fogu. – Chapel Hill, NC : Duke University Press, 2006. – Access mode : <http://www.dartmouth.edu/~news/releases/2006/10/lebow-chapter1.pdf>
7. Eder K. Europe as a narrative network: Taking the social embeddedness of identity constructions seriously / K. Eder // Lucarelli S. Debating political identity and legitimacy in the European Union / S. Lucarelli, F. Cerutti, V. Schmidt. – London : Routledge, 2011. – P. 38–54.
8. European Commission. Public Opinion. In the near future. Do you see yourself as...? [Electronic resource]. – Access mode : <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Chart/getChart/chartType/gridChart/themeKy/41/groupKy/206/savFile/112>
9. Declaration on European Identity (Copenhagen, 14 December 1973) [Electronic resource]. – Access mode : http://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/02798dc9-9c69-4b7d-b2c9-f03a8db7da32/publishable_en.pdf
10. European Commission. European Union. Report by Mr Leo Tindemans, Prime Minister of Belgium, to the European Council [Electronic resource] // *Bulletin of the European Communities*. – Supplement 1/76. – Access mode : bookshop.europa.eu/.../CBNF76001ENC_001.pdf
11. Schmidt V. A. European Elites on the European Union: What Vision for the Future? [Electronic resource] / V. A. Schmidt // *European Union and World Politics: Consensus and Division eds.*, Andrew Gamble and David Lane. – London : Palgrave Macmillan, 2009. – Access mode : http://aei.pitt.edu/33130/1/schmidt_vivien_a.pdf
12. Nicolaidis K. European Stories: Intellectual Debates on Europe in National Contexts / K. Nicolaidis, J. Lacroix. – Oxford : Oxford University Press, 2010. – 432 p.
13. Risse T. “Let’s Argue!” Communicative Action in World Politics / T. Risse // *International Organization*. – 2000. – № 54 (1). – P. 1–39.
14. Menon A. Transnational Legitimacy in a Globalizing World: How the European Union Rescues its States / A. Menon, S. Weatherill // *West European Politics*. – 2008. – Vol. 31, № 3. – P. 397–416.
15. Public opinion in the European Union [Electronic resource] // *Report on Standard Eurobarometer*. – 1995. – 43. – Access mode : http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb43/eb43_en.pdf
16. European citizenship [Electronic resource] // *Report on Standard Eurobarometer*. – Spring, 2015. – 83. – P. 21. – Access mode : http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb83/eb83_citizen_en.pdf
17. Schmidt V. A. European Elites on the European Union: What Vision for the Future? [Electronic resource] / V. A. Schmidt. – Access mode : <https://eif.univie.ac.at/downloads/workingpapers/wp2010-05.pdf>
18. Habermas J. The Postnational Constellation / J. Habermas. – Cambridge, MA : MIT Press, 2001. – 210 p.
19. Effects of the economic and financial crisis on European public opinion [Electronic resource] // *Eurobarometer*. – 2007. – Access mode : <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Archive/index>
20. Hooghe L. Calculation, Community, and Cues: Public Opinion on European Integration / L. Hooghe, G. Marks // *European Union Politics*. – 2005. – Vol. 6, No. 4. – P. 419–443.

21. Fligstein N. Euro Clash: The EU, European Identity, and the Future of Europe / N. Fligstein. – Oxford : Oxford University Press, 2008. – 279 p.
22. Koopmans R. The Transformation of Political Mobilisation and Communication in European Public Spheres [Electronic resource] / R. Koopmans // 5th Fifth Framework Programme of the European Commission, 2004. – Access mode : http://cordis.europa.eu/docs/publications/1001/100124201-6_en.pdf
23. Civil protection report. Special Eurobarometer 433. Fieldwork: March 2015. Publication: May 2015 [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm

Rotar Nataliia. Structure and Dynamics of European Identity in the Political Area of the European Union.

The article defines the structure and peculiarities of the dynamics of European identity in the political space of the European Union. The study of the structure of European identity was carried out on the methodological principles of constructivism, which made it possible to characterize it as a set of identities of the nation-state (civil identities of the national level), the identities of the EU member states, political European identities (identification of citizens of national states with the EU). Using the analytical potential of discursive institutionalism, was defined the role of interactive discourse practices of the national elites of the EU member states in shaping European identities. It is proved that the process of understanding the structure of European identity continues and is empirically recorded in the discourse of political actors at all levels of European politics, to a lesser degree in the communicative interaction of national elites and citizens of EU member states. In those national EU member states, where political elites interpret the European identity on the principles of EU normative discourse as limited by the values of unification (France, Germany, Austria, Belgium, Netherlands, Italy, Luxembourg), a fairly stable semantic model of European identity is formed, Identity markers set clear boundaries of identity. For the new members of the EU, it is characteristic to deploy interpretations of European identity within the framework of the strategic discourse of the EU as a subject of global politics.

Key words: political identity, European identity, political area, the European Union.

Ротар Наталья. Структура и динамика европейской идентичности в политическом пространстве Европейского Союза. В статье определена структура и особенности динамики европейской идентичности в политическом пространстве Европейского Союза. Исследование структуры европейской идентичности осуществлялось на методологических принципах конструктивизма, что позволило охарактеризовать ее как совокупность идентичностей нации-государства (гражданских идентичностей национального уровня), идентичностей государств-членов ЕС, политических европейских идентичностей (идентификация граждан национальных государств с ЕС), основой которых являются идентичности социокультурного ряда. С помощью использования аналитического потенциала дискурсивного институционализма была определена роль интерактивных дискурсивных практик национальных элит стран-членов ЕС в формировании европейских идентичностей. Доказано, что процесс осознания структуры европейской идентичности продолжается и эмпирически фиксируется в дискурсе политических актеров всех уровней европейской политики, в меньшей степени в коммуникативном взаимодействии национальных элит и граждан стран-членов ЕС. В тех национальных государствах-членах ЕС, где политические элиты осуществляют интерпретацию европейской идентичности на принципах нормативного дискурса ЕС как ограниченного ценностями объединения (Франция, Германия, Австрия, Бельгия, Нидерланды, Италия, Люксембург), происходит формирование достаточно устойчивой смысловой модели европейской идентичности, поскольку ценностные маркеры идентификации устанавливают четкие границы идентичности. Для новых членов ЕС характерно развертывание интерпретаций европейской идентичности в рамках стратегического дискурса ЕС как субъекта глобальной политики.

Ключевые слова: политическая идентичность, европейская идентичность, политическое пространство, Европейский Союз.

Стаття надійшла до редколегії
09.02.2017 р.